

20

*дивовижних дівчат,
які змінили ХХ століття*

Київ

2020

УДК 929:0/9](100)"19"(0.053.2)

Д44

Д44 Дивовижні особистості, які змінили ХХ століття: 20 дивовижних дівчат, які змінили ХХ століття. 20 дивовижних хлопців, які змінили ХХ століття. / Колектив авторів: Вздутьська В., Лушчевська О., Опанасенко О., Орлова О., Потерянка Ю., Семенченко М., Сердюк М., Хромова А., Чернищенко В. – К. : «Агенція «ІРІО», 2020. – книжка-алігат: 48 с.; 48 с. : іл.

ISBN 978-617-7453-88-7

Гадаєш, супергерої існують лише у фільмах? Придивися, вони серед нас! Щодня своїми досягненнями, ідеями, творчістю, винаходами ці відчайдухи змінюють світ на краще. У цій книжці ти дізнаєшся про таких супергероїв ХХ століття: Альберта Ейнштейна і Марію Кюрі, Соломію Крушельницьку й Ігоря Сікорського, Вінстона Черчилля і Грейс Келлі та багатьох інших. Вони винайшли літак і будували автомобілі, відкривали таємниці космосу й підводного світу, боролися з несправедливістю, знімалися в кіно, зачаровували співом, дивували спортивними рекордами... Вони надихали й надихають дітей і дорослих у всьому світі. Ти довідаєшся, як цим дивовижним людям вдалося здобути свою «суперсилу» та досягнути мети попри всі перешкоди. Можливо, одного дня ти теж зробиш щось дивовижне?

УДК 929:0/9](100)"19"(0.053.2)

Науково-популярне видання

Дивовижні особистості, які змінили ХХ століття

Книжковий продюсер *О. Іванова*

Редактор *В. Вздутьська*

Коректор *О. Добряков*

Верстка *В. Мартиновський*

Ілюстрації *М. Мороз*

Дизайн обкладинки *М. Мороз*

Підписано до друку 26.11.2019. Формат 60×100/8

Друк офсетний. Папір книжковий

Ум. друк. арк. 13,33. Гарнітура Шкільна

Тираж 2000. Замовлення №

Видавництво ТОВ «Агенція «ІРІО»

01042, м. Київ, вул. Академіка Філатова, 10-А, оф. 2/47

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК 5142

www.ipio-books.com

Віддруковано ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»

вул. Різдяна, 11, м. Харків, 61052

Всі права захищено. Жодна частина цієї книжки не може бути відтворена в якій би то не було формі без письмового дозволу власника авторських прав.

ISBN 978-617-7453-88-7

© Видавництво «Агенція «ІРІО», 2020

Зміст

Марія Склодовська-Кюрі	4
Марія Монтессорі	6
Соломія Крушельницька	8
Олександра Екстер	10
Коко Шанель	12
Голда Меїр	14
Фріда Кало	16
Есте Лаудер	18
Рита Леві-Монтальчіні	20
Мати Тереза	22
Геді Ламарр	24
Рут Гендлер	26
Тетяна Яблонська	28
Ірина Пап	30
Індіра Ганді	32
Грейс Келлі	34
Лариса Латиніна	36
Квітка Цісик	38
Принцеса Діана	40
Джоан Ролінг	42

Марія Склодовська-Кюрі

Осягнула таємницю радіоактивності

(7 листопада 1867 – 4 липня 1934)

Коли Марія Склодовська народилася, багато людей вважало, що жінкам не місце в науці. Вона довела, що всі вони помилялися.

Тато дівчинки був учителем фізики у Варшаві. Марії страшенно подобалися прилади, які він використовував для дослідів. Вона взагалі була дуже кмітливою і допитливою дитиною. Навіть читати Марія навчилася випадково. Коли її старша сестра Броніслава вчила літери, то бавилася з малою у школу. Дуже швидко Марія перевершила в читанні свою старшу сестру.

І Броніслава, і Марія обидві марили освітою й наукою. Але в їхній рідній Польщі дівчаткам дозволяли вчитися тільки у школі. Сестри мріяли про знаменитий університет у Франції – Сорбонну, де могли навчатися і чоловіки, і жінки. Марія вигадала й запропонувала сестрі план. Спершу вона працюватиме й відкладатиме гроші, а Броня тим часом вчитиметься на лікарку. А потім, коли старша сестра почне працювати, вчитиметься Марія. Так дівчата і вчинили.

Марія отримала аж два дипломи – з фізики й математики. Та навіть із дипломами їй ніде було застосувати свої таланти, адже вважалося, що наука – не жіноча справа. Отакі дивні тоді були звичаї.

Аж раптом друзі познайомили Марію із молодим ученим П'єром Кюрі. Його приголомшили жвавий розум і ґрунтовні знання Марії. П'єр допоміг дівчині влаштуватися на роботу до справжньої наукової лабораторії.

Молоді люди закохалися, одружилися і стали працювати разом. Марі з П'єром досліджували різні хімічні елементи – малесенькі часточки, з яких складаються всі на світі речовини. Наприклад, вода – з водню й кисню. Але Марія і П'єр досліджували незвичайні елементи. Вони вивчали часточки, які вміють випромінювати особливу енергію – радіацію. Перевіряючи здогади Марії, вони відкрили аж два нових елементи – радій і полоній.

За дослідження радіоактивності Марія і П'єр отримали найвищу наукову нагороду – Нобелівську премію з фізики. За кілька років Марію нагородили ще однією такою премією, але вже з хімії. Кюрі стала першою жінкою, яка коли-небудь отримувала цю дуже поважну нагороду. Вона досі лишається єдиною науковицею, якій вдалося здобути її у двох різних науках!

★ Радіоактивність ★
★ Радій і полоній ★
★ Радіація ★

Марія Монтессорі

Створила захопливий спосіб навчання для дітей

(31 серпня 1870 - 6 травня 1952)

Марія вміла творити дива, які змінювали життя дітей.

Дівчинка народилася в Італії півтора століття тому. Це був час, коли тільки чоловіки здобували освіту в науці, техніці, праві чи медицині. Такий стан речей геть не задовольняв Марію. Вона захотіла вивчати математику і блискуче склала іспити для вступу до технічної школи. Марія була єдиною ученицею серед хлопців, але не зважала на кпини й перешкоди. Вона закінчила школу з відзнакою!

У шістнадцять років Марія вступила до Політехнічного інституту, однак незабаром зрозуміла, що мріє стати лікаркою. Директор медичної школи при Римському університеті просто посміявся з дівчини: ще ніколи серед тутешніх студентів-медиків не було жінок. Однак Марія

не здалася. Вона просила дозволу на навчання в межах й міністрів, а коли отримала відмову, звернулася до Папи Римського. За його рекомендацією дівчину зарахували до медичної школи.

Навчання тривало роками й давалося Марії непросто. Вимоги до неї були вищі, ніж до інших студентів, а ставлення упереджене. Та зрештою Монтессорі отримала диплом доктора медицини – першою серед жінок в Італії.

Ще в інституті Марія почала працювати з дітьми із психічної лікарні. Вони вважалися

безнадійними, але лікарка довела, що діти просто занедбані. Вона розробила для них вправи й завдання та досягла неймовірних результатів. На іспитах підопічні Марії випереджали навіть найкращих учнів шкіл.

Натхненна своєю роботою, лікарка почала вивчати психологію й педагогіку. Затим Марія створила «Дім дитини» – школу для дітей бідних робітників. У класах незвичайної школи не було парт, учні рухалися вільно й самі обирали, чим займатися. Граючись, вони прали і прасували лялькові речі, шинкували овочі, чистили взуття, або й просто перекладали кубики, перебирали кольорові намистинки, шматочки тканини й котушки ниток. Усі ці заняття були частиною продуманих Марією вправ. З їхньою допомогою діти ставали самостійними, засвоювали уявлення про розміри, форми, кольори, навчалися грамоті чи арифметиці.

Незабаром метод навчання Монтессорі вийшов за межі Італії. Марія їздила впроваджувати його по всій Європі, США та Індії. Відтоді освітня система Марії Монтессорі залишається однією з провідних у світі.

★ Педагог ★

★ Вільне виховання ★

★ Освіта ★

Соломія Крушельницька

Королева опери

(23 вересня 1872 – 16 листопада 1952)

Соломія Крушельницька була однією з найвідоміших співачок свого часу. Вона об'їздила з гастрольми пів світу, але ніколи не забувала своїх рідних українських пісень.

Сім'я Крушельницьких була вельми шляхетною – вела свою історію аж із кінця XIV століття. В роду Соломії були дуже відомі люди. Дівчинка зростала серед книжок і цікавилася мистецтвом.

У дитинстві Соломії улюбленою розвагою суцідніх дівчаток було зібратись увечері й поспівати. Уже тоді Крушельницька вирізнялася серед подруг сильним і красивим голосом. А пісень вона знала силу силенну! Вивчала їх від селян.

У школі талановита дівчинка навчалася професійному співу. Коли їй було одинадцять років, Соломія вперше вийшла на сцену – вона співала в хорі.

Якось Соломія потрапила на театральну виставу. Дійство на сцені справило на дівчинку незабутнє враження.

Крушельницька обрала собі професію, яка об'єднувала дві її головні любові – театр і співи. Вона стала оперною співачкою. Викладачі львівської консерваторії, куди вступила Крушельницька, дуже хвалили її голос і відчуття музики, пророкували їй видатну кар'єру. Отримавши диплом, Крушельницька вирушила навчатися далі на батьківщину опери – до Італії. А потім стала гастрювати світом і здобула величезну популярність.

Одного разу Соломія врятувала долю цілої опери. Називається вона «Мадам Батерфляй», а написав її італійський композитор Джакомо Пуччіні. Зараз цей твір вважається перлиною оперної музики, але в день прем'єри вистава з тріском провалилася. Глядачі тупотіли ногами і свистіли.

Пуччіні був у розпачі. Йому порадили для наступної постановки запросити на головну роль Соломію Крушельницьку. Співачка погодилася. Її майстерне виконання викликало в публіки захват. На знак подяки композитор надіслав Соломії свій фотопортрет із підписом: «Найчудовіший та найчарівніший Батерфляй».

Тривалий час Крушельницька жила в Італії, де мала шалений успіх. Якось наприкінці літа королева опери приїхала до рідної України. Через початок Другої світової війни співачка не змогла повернутися в Італію. А за кілька місяців Львівщина стала частиною Радянського союзу.

У Соломії відібрали всі будинки і майно, навіть за кордоном. Але як відбереш любов до музики? Співачка почала викладати у Львівській консерваторії, де пропрацювала до кінця життя.

Нині Соломія Крушельницька вважається однією з найвидатніших українок за всю історію держави.

★ Опера ★

★ Снів ★

★ Мадам Баттерфляй ★

20

*дивовижних хлопців,
які змінили ХХ століття*

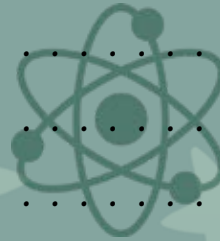
Київ

2020

Зміст

Нікола Тесла	4
Брати Огюст і Луї Люм'єри	6
Володимир Вернадський	8
Генрі Форд	10
Брати Вілбур та Орвілл Райти	12
Євген Патон	14
Вінстон Черчилль	16
Альберт Ейнштейн	18
Ігор Сікорський	20
Оле Кірк Крістіансен	22
Олександр Довженко	24
Енцо Феррарі	26
Волт Дісней	28
Сергій Корольов	30
Жак-Ів Кусто	32
Микола Амосов	34
Далай-лама	36
Стівен Гокінг	38
Мухаммед Алі	40
Стів Джобс	42

Нікола Тесла

Приборкувач блискавок та електричного струму

(10 липня 1856 - 7 січня 1943)

Блискавки супроводжували Ніколу Теслу все життя.

Хлопчик народився опівночі під час страшної грози. Малим він помітив: якщо в темряві гладити кота, з нього посиплються іскри, схожі на крихітні блискавки.

У дитинстві Нікола будував маленькі турбіни на струмках після дощу. Він мріяв, що колись збудує величезну турбіну на Ніагарському водоспаді.

Коли Тесла підріс, то вступив до технікуму. Там він день і ніч вивчав роботу різноманітних приладів. Найбільше його зачарувала машина, яка виробляла електрику. Її привезли з Парижа. Тесла зрозумів, що зможе її вдосконалити. Але вчитель посміявся з його ідеї.

Попрацювавши в Європі, Нікола вирушив до Америки. Там він познайомився з відомим винахідником Томасом Едісоном. Їхня співпраця закінчилася «війною електричних струмів». Едісон віддавав перевагу постійному. Цей струм потужний, але його не можна передавати на великі відстані. Якби ми використовували тільки його, усі міста довелося би будувати навколо електростанцій.

Тесла обстоював використання змінного струму і зрештою переміг. Тепер електрика біжить дротами на великі відстані.

Нікола втілював свою мрію, збудувавши велетенські турбіни на Ніагарі. Електростанція,

оснащена його генераторами змінного струму, дала енергію для освітлення великого міста.

Але цього Теслі було мало. Він хотів отримати від природи ще більшу потугу. Для цього Нікола оселився у Скелястих горах, де ледь не щосекунди в землю б'ють могутні блискавки. Там, далеко від людей, він досліджував природу небесної електрики й намагався її відтворити.

За рік Тесла повернувся до Нью-Йорка і став будувати величезну башту. За її допомогою він планував без дротів передавати енергію й інформацію на будь-які відстані. Ця станція не працювала, але стала «прабабусею» телефонних стільників, інтернет-зв'язку, GPS-навігаторів і багатьох інших речей.

За переказами, Тесла стверджував, що його авто їздило на електриці без підзарядки цілий тиждень! Навіть нинішні електромобілі на таке не здатні. Але багатьох їхніх розробників надихнув сербський геній Нікола Тесла, приборкувач блискавок.

★ Змінний струм ★
★ Електротехніка ★
★ Радіотехніка ★

Брати Огюст і Луї Люм'єри

Подарували світу кіно

(19 жовтня 1862 – 10 квітня 1954, 5 жовтня 1864 – 6 червня 1948)

- Не дивіться на нас, просто йдіть! – замахав руками Луї.

Саме закінчився робочий день, і люди поспіхом виходили з великих воріт фабрики. Того дня їх попередили, що двоє синів власника фабрики, Огюст і Луї, робитимуть рухомі фотографії. Потрібно просто вийти за ворота й піти, як завжди. І не витріщатися. Та хіба це можливо? Навпроти виходу брати поставили свій дивовижний пристрій, який назвали сінематографом. Вони знімали свій перший фільм.

Брати Люм'єри народилися й вирости у Франції. Фотографію тоді вже винайшли, а кіно ще не існувало. Їхній батько Антуан був художником і винахідником, володів фабрикою з виробництва фототоварів. Обидва брати здобули технічну освіту і працювали разом із ним.

Фотографія на ту пору бурхливо розвивалася: всім хотілося робити знімки швидко і зручно. Брати Люм'єри теж над цим працювали.

Якось Антуан привіз із відрядження пристрій для перегляду рухомих зображень американського винахідника Томаса Едісона – кінетоскоп. Це був громіздкий дерев'яний ящик. Потрібно було кинути в нього монетку і крізь спеціальний отвір, наче у шпаринку, подивитися коротесеньке кіно.

– Треба випустити картинку із цієї коробки й показати її багатьом людям, – сказав Антуан синам.

Огюст і Луї загорілися цією ідеєю. Невдовзі вони представили світу свій апарат – сінематограф. Ним можна було як знімати кіно, так і проєктувати його на великий екран. Тоді ж брати вирішили знімати власні фільми. Вони підійшли до процесу творчо: вигадували трюки та різні прийоми. Наприклад, закріпили камеру на човні та зняли свій проїзд каналами Венеції.

Минув рік. Холодного грудневого вечора 1895 року в паризькому «Гран-кафе» зібралися люди на перший у світі кінопоказ. Огюст і Луї натягнули в кафе біле полотно – то був екран. Фільми тривали менше хвилини й показували сценки з міського життя. Серед них був і «Вихід робітників із фабрики Люм'єр». Глядачі були в захваті.

Кінопокази відразу стали надзвичайно популярними. Якось, під час перегляду «Прибуття потягу на вокзал Ла-Сьота», глядачі в залі позривалися з місць. Їх налякав потяг на екрані, що, здавалося, мчав просто на них.

Брати Люм'єри відзняли понад тисячу короткометражок. Вони навчили людей користуватися апаратом та розіслали їх по всьому світу – знімати й показувати фільми. Так у життя людей увійшло кіно.

★ Кіно ★

★ Кольорова фотографія ★

★ Кінофільм ★

Володимир Вернадський

Показав, що світ – це єдиний механізм

(12 березня 1863 – 6 січня 1945)

Володя змалечку полюбляв усілякі дивовижі. Його батько мав велику бібліотеку. Хлопчина любив сховатися там і слухати неймовірні історії про далекі мандрівки й чудеса.

Увечері Володя гуляв вулицями Харкова і слухав розповіді дорослих про Всесвіт і зірки. Там, угорі, була ціла купа див. Щоб дізнатися про них більше, він став читати книжки й журнали різними мовами – німецькою, англійською, польською.

В університеті Володя не тільки сидів над підручниками, а й брав участь у геологічних експедиціях. У дощ і спеку він долав десятки кілометрів за день: російським Надволжям, українською Полтавщиною, пізніше – горами Німеччини, Англії, Канади, схилами вулкану Везувій в Італії...

Озброєний геологічним молотком, він збирав камінці чи шматочки ґрунту і привозив їх із собою сотнями кілограмів.

У кожному зразку ховалося маленьке диво.

Володимир став хранителем цілого Мінералогічного кабінету. Із часом той обернувся на справжній музей.

Досліджував Вернадський не тільки каміння, але й живі організми.

Поступово все, що він вивчав, об'єдналося для нього в єдину дивовижну систему. Інші вчені вивчали космос, Землю,

тварин чи людей окремо. Для Вернадського це був один величезний механізм, у якому кожна частина впливає на інші. Про цю неймовірну систему науковець розмірковував усе своє довге життя.

Володимир міркував про сукупність усіх живих організмів на Землі – біосферу. І про наступний етап еволюції людства – ноосферу, «сферу розуму», яка здатна змінювати обличчя планети. Ідеї Вернадського часто випереджали свій час.

Переїхавши до Києва, науковець допоміг створити Українську академію наук і став її першим президентом. Він створив Національну наукову бібліотеку в Києві, Радієвий інститут у Санкт-Петербурзі, Метеоритний комітет і Біогеохімічну лабораторію у Москві та ще багато наукових закладів. Чимало з них носять ім'я Вернадського.

А ще його іменем названо українську наукову станцію в Антарктиді, де вчені досліджують таємниці природи.

★ Біосфера ★

★ Ноосфера ★

★ Українська академія наук ★

